

Tina Modottis dramatiske liv og værk.

Foredrag holdt af Erik Somer i det mexicanske Kulturinstitut i København den 17.maj 2006 i forbindelse med en udstilling af Tina Modottis fotografier.

Jeg har ofte tænkt på, at der er ganske mange kvinder, der på en eller anden måde var marginaliseret i den mexicanske macho-verden, som har spillet en væsentlig rolle i Mexicos kulturliv.

I det 17. århundrede var nonnen Sor Juana Inez de la Cruz Mexicos betydeligste kulturelle skikkelse, I det 20. århundrede har i hvert fald seks kvinder, marginaliseret på grund af deres udenlandske herkomst sat deres præg på Mexicos kultur. Det er malerinden Frida Kahlo af ungarsk familie - Anita Brenner, født i Aguascalientes af jødiske emigranter fra Rusland, forfatterinde til to betydelige bøger om Mexicos kunst og om revolutionen - Alma Reed, amerikansk journalist, maleren José Clernente Orosco skytsengel, på vej til at blive gift med Yucatans betydningsfulde guvernør Felipe Carillo Puerto, da denne blev myrdet af kupmageren Huertas bander - den amerikanske antropolog Frances Paca Toor, der i årene 1925-37 udgav det fremragende tidsskrift Mexican Folkways - det er forfatterinden og journalisten Elena Poniatowska af polsk afstamning - og endelig den italiensk fødte Tina Modotti, som vi skal høre om i aften.

Elena Poniatowska er for øvrigt forfatterinde til en læseværdig bog om Tina Modotti - *Tinisima*, og de andre fem kvinder har alle haft nær forbindelse med hinanden.

Det er svært at fortælle objektivt om Tina Modotti, fordi hende liv bliver bedømt meget forskellig, alt efter hvilken politisk observans beretteren har haft. Alle er dog enige om, at hun har været en fremragende fotograf. Hun har efterladt cirka 400 billeder, som alverdens samlere og museer slås om., og som har indbragt millionbeløb på auktioner. Uenigheden om bedømmelsen af hendes liv hænger sammen med, at nogle af de mest betydningsfulde begivenheder i hendes liv har forbindelse med, dels at hun en stor del af sit aktive liv har været en glødende, partitro kommunist og dels, at hun har brugt sin seksualitet på en yderst liberal måde.

Som eksempel på, hvordan hendes seksualitet er blevet bedømt, vil jeg citere José Vasconcelos, Mexicos undervisningsminister i begyndelsen af 20'erne og primus motor i udviklingen af Mexicos kulturelle udvikling i det forgangne århundrede:

“Hun praktiserede professionen som vampyr, men uden kommerzialisme á la Hollywood og med et umætteligt og uforstyrret temperament. Vi kendte alle hendes krop, fordi hun var gratis model for adskillige fotografer, og vi sloges om hendes forheksende nøgenbilleder. Sidst jeg mødte hende var under en køretur i bil. Hun fristede mig, men så mærkede jeg et stik i ryggraden. Jeg huskede, hvordan hver dråbe blod var suget ud af hendes ofre....”

Selv mener jeg, at denne bedømmelse er helt forkert Det er en kendsgerning, at hun altid bevarede et godt gensidigt og ofte livslangt venskab med de mænd, hun havde haft forhold til. Man kan ikke finde noget udsagn om, at de pågældende har følt sig udnyttet eller udsuget. Tina afviste for sit eget vedkommende moralen om et monogamt ægteskab, men denne holdning delte hun med de fleste mænd i de intellektuelle og kunstneriske kredse, hun færdedes i.

Hendes holdning var præget af idealisme - en idealisme, der fra en aktiv kunstnerisk holdning efterhånden førte til en politisk idealisme, hvor alt, hvad det kommunistiske parti sagde og gjorde, var det rigtige. Først i sit allersidste leveår begyndte hun på at tvivle herpå - og det medførte, som vi senere skal høre, måske hendes alt for tidlige død.

For at forstå hendes liv, må vi også vurdere holdningen af de nærmeste mennesker omkring hende - særligt mændene Også her finder vi uhyre forskellige bedømmelser hos dem, der har skrevet hendes historie. Ikke mindst efter verdenskommunismens fald er der kommet nye vurderinger

frem, som afgørende ændrer vurderingen af hendes livshistorie. Det er der ikke taget hensyn til i de fleste foreliggende biografier, der alle er mere end ti år gamle.

Tina Modotti er født i 1896 i den italienske by Udine nordøst for Venezia. Hun blev døbt Asunta efter sin mor. For at skelne hende fra moren blev hun kaldt Asuntina — lille Asunta. Og det navn blev hurtigt forkortet til Tina. Hendes far Guisepppe var mekaniker. Da Tina var to år gammel, flyttede familien til Østrig, hvor det var lettere at få arbejde. De boede i omegnen af Klagenfurt. Tina nåede at komme i en tysktalende skole, før familien i 1905 tog tilbage til Udine. Tina lærte at tale perfekt tysk, hvilket hun havde gavn af senere i livet. Allerede året efter tog faren, lige som mange andre italienere på dette tidspunkt, til USA, hvor han håbede at få bedre arbejdsmuligheder. Han tog alene af sted. Familien skulle følge efter, når han havde tjent nok til at tage sig af dem. Da Tina var tolv år gammel sluttede hendes barndom brat, idet hun blev sendt på arbejde i en silkefabrik for at hjælpe med til familiens underhold. Da hun var 14 år gammel, tog hendes ældre søster Mercedes, som det første af børnene til USA., hvor Guisepppe i mellemtiden havde bosat sig i San Franciscos North Beach kvarter, der også blev kaldt "Little Italy". Som 16-årig - i 1913 var det så Tinas tur til at følge faderen. Han havde nu sit eget maskinværksted og var noget af en opfinder. Blandt andet fremstillede han en raviolimaskine, der blev opkaldt efter hans yngste datter "Yolanda".

Tina fik hurtigt arbejde som syerske i et stort modefirma Hun havde udviklet sig til en smuk, ung kvinde og firmaet benyttede hende snart også som mannequin. I Little Italy var der flere amatørteaterselskaber. Tina kom snart til at optræde her. Nogle af disse selskaber blev efterhånden professionelle. I 1917 blev hun optaget i et operaselskab "Citta di Firenze", hvor hun havde enorm succes med fine anmeldelser i de lokale, italienske blade.

Men forinden var der sket noget meget betydningsfuldt. I 1915 fejrede man åbningen af Panama-kanalen med en stor udstilling i Palace of Fine Arts. Her mødte hun en ung digter og maler og det blev den store kærlighed. Han var bondesøn fra Oregon, født som Ruby Richey, men det navn var han ikke tilfreds med. For at understøtte sit selvværd kaldte han sig med det fornemme franske navn Rubaix de l'Abrie de Richey. Han foregav at stamme fra en fransk adelsfamilie, der under den franske revolution havde slået sig ned i Louisiana, men det havde altså ikke noget på sig. Robo, som han nu blev kaldt, var 24 år, boheme, trods sit fine adelsnavn meget venstreorienteret, nærmest anarkist. Blandt deres venner var der mange kunstnere, bl.a. billedhuggeren Portanova. Tina optrådte her for første gang som nøgenmodel for hans statue "Regeneration". Denne inspirerende rolle fik hun senere for mange andre malere og fotografer. I 1918 giftede hun sig med Robo. Der er dog rejst tvivl om ægteskabet var lovformeligt. Det ville nemlig stride mod Robo's anarkistiske synspunkter at lade en offentlig myndighed foretage sådan et skridt. Robo's mor, der var blevet enke, boede nu i Los Angeles og Tina og Robo flyttede nu til moderen. Tina ville prøve at skaffe sig en karriere i Hollywoods filmindustri. Hun fik hurtigt mindre roller, mens Robo arbejdede som garderobemand i en lille kabaret. Det gav ham masser af fritid, hvor han dyrkede sit maleri, digtede og lavede batiktekstiler, som Tina, der jo var en erfaren syerske forvandlede til eksotiske kostymer.

Blandt deres venner var der mange eksilmexicanere. Gennem dem fik Robo kontakt med et engelsksproget tidsskrift Gale's Magazine, der blev udgivet i Mexico City. Det dyrkede alle mulige socialistiske og anarkistiske retninger, specielt når de var vendt mod USA's kapitalisme. Robo lavede mange karikaturer til bladet — fede, cigarrygende New York bankierer som symboler for Wall Street. I en helt anden stil var de tegninger, Robo lavede til en digtsamling, skrevet af

Ricardo Gémez Robelo — Satiras y amores. De var i en forfinet Nouveau Art stil — a la Aubrey Beardsley. På en af disse tegninger optræder Tina som “Fristelsen”.

I 1920 fik Tina en ledende rolle i filmen “The Tiger’s Coat”. Hun spiller en rolle som en ung pige, datter af en skotsk familie bosat i Mexico. Hun forlover sig, men dagen før sit bryllup får hendes tilkommende fejlagtigt at vide, at hun er en mexicansk bondetøs. Han forsmår hende, men ønsker hende tilbage, da sandheden går op for ham. Men nu vil hun ikke vide af ham. Hendes smukke kjole er sandsynligvis syet af Robo’s batik.

I begyndelsen af 1921 møder hun den berømte fotograf Edward Weston i en kreds af kunstnere, som Tina og Robo færdes iblandt. Han var 34, gift med Flora, datter af en meget velhavende familie. Hun arbejdede som lærerinde. De havde fire børn, alle drenge.

Familielivet var yderst turbulent på grund af Edwards utallige udenomsægteskabelige forbindelser, men Flora holdt dog fast ved ham og understøttede ham økonomisk. Edward havde et lille studio i en forstad til Los Angeles, som han drev sammen med sin dygtige assistent Margrethe Mather.

*Film still of Tina from The Tiger's Coat
Hollywood, 1920*

Tina stod model for Weston og blev omtrent samtidig hans elskerinde. Et forhold, der skulle vare i adskillige år, dog med en masse sidespring fra begge sider.

Der var nu opstået en mærkelig trekant mellem Robo, Edward og Tina. Robo følte sig underlegen. Han drøftede sin fremtid med sine mexicanske venner og besluttede at flytte til Mexico City, idet han dog håbede, at Tina ville følge ham senere. Han arbejdede på at arrangere en udstilling bl.a. med Westons fotografier, men blot få måneder efter sin ankomst blev han syg og døde på hospitalet i februar 1921. Nogle berettere siger, det var af kopper, andre af kolera og en enkelt af tuberkulose. To dage efter hans død ankom Tina for at ordne hans begravelse. Tina var bjergtaget af Mexico City. Hun besluttede at blive der længe nok til at arrangere den udstilling, som Robo havde forberedt. Udstillingen, der blev en stor succes, bragte Tina sammen med den kreds af kunstnere, der var i gang med at skabe den kunstneriske revolution, der skulle gøre Mexico til et af det 20. århundredes mest betydningsfulde kunstcentre.

Da Tina kom tilbage til USA udgav hun en bog - The Book of Robo - med en samling af hans digte og prosa og afsluttede dermed dette kapitel af sit liv.

I November 1922 åbnede der for første gang i USA en stor udstilling af mexicansk folkekunst og moderne kunst i Los Angeles. Tina påtog sig nogle opgaver hermed og kom dermed i nærmere forbindelse med udstillingens arrangør, den mexicanske maler og betydningsfulde pædagog Adolfo Best Maugard og maleren Xavier Guerrero, udstillingens kunstneriske direktør. Begge disse mænd spillede en væsentlig rolle i udviklingen af det moderne mexicanske freskomaleri. Best Maugard tog de unge malere, som Vasconcelos havde udvalgt til at dekorere offentlige bygninger, på ekskursioner gennem Mexico for at vise dem folkekunsten. Guerrero var søn af en husmaler, der gennem eksperimenter havde fundet ud af teknikken bag den præcolumbianske freskoteknik. Sønnen overtog teknikken. Som assistent for Diego Rivera oplærte han ham og de andre kunstnere heri. Efter at Rivera havde malet sin første væg i Mexico med den såkaldte encaustiske teknik, hvor man maler med pigmenter oprørt i varm voks, blev alle arbejder derefter udført med freskoteknikken, hvor der males på frisk kalkbund.

Guerrero blev i Los Angeles i nogle måneder og overtalte Tina til at flytte til Mexico. Tina nævnte dette for Weston, som dermed så en chance for at komme væk fra sine ret ødelagte familieforhold. De to udarbejdede en kontrakt, hvorefter Tina skulle oplæres i fotografi, virke som Westons

assistent og dele hus med ham. Dog skulle de begge bevare deres seksuelle frihed. Weston besluttede at tage sin ældste søn, Chandler med. I slutningen af Juli 1923 tog de tre afsted til Mexico med skib. Ankommet til Mexico City flyttede de efter nogle dage på hotel til et hus i forstaden Tacubaya. De fik hjælp med indretningen af Guerrero og dennes søster Elisa. Det udviklede sig til et varmt forhold mellem Elisa og Weston. Blot en måned efter sin ankomst til Mexico skrev Weston i sin dagbog: *"Barfodet, klædt i kimono kom Tina imod mig i regnen - men noget var væk i vort forhold. nysgerrigheden, ophidselsen ved erobringen og eventyret mangler. Skal begær altid miste sit formål."*

Det studio, de oprettede, var primært beregnet til portrætoptagelser, men Tacubaya lå for langt væk til at kunne tiltrække klienter. Derfor besluttede de at flytte nærmere til centrum, hvor de fandt et egnet hus i Colonia Juárez. Her fandt de rigeligt med kunder og her blev det også et sted, hvor der blev holdt selskaber med kunstnerverdenen, Vi er i "the roaring twenties" - de brølende tyvere. Hvad brølede det af? Ja, det brølede af brunst, af revolution i kunsten, af skæg og ballade. Nogle af de første, der kom ind i det voldsomme partyliv var Dr. Atl og hans kone Nahua Olin. De hed egentligt Gerardo Murillo og Carmen Mondrágon. De var meget optaget af den indianske folkekunst og tog derfor indianske navne. De var begge malere. Dr. Atl var i en periode rektor på det nationale kunstakademi og han spillede en væsentlig rolle i udviklingen af de kunstnere, der gennemførte den kunstneriske revolution, der netop var begyndt. Det var ham, der skaffede Diego Rivera det stipendium, der tillod ham at tilbringe sine læreår i Paris. Diego kom også i Tina og Westons hjem sammen med sin kone Guadalupe. Jean Charlot, oprindelig franskmænd, maler og kunsthistoriker, mester for nogle af skønneste freskoer i undervisningsministeriet blev de tilflyttedes bedste ven. Og der var mange andre.

Her begyndte Tina at lave sine første fotografier. Det var en serie portrætter af Weston. Weston tog også en række billeder af Tina, deriblandt adskillige nøgenfotos.

Tinas meget sexede skønhed på disse billeder vakte furore, når de blev vist på udstillinger og øgede kredsen af mænd, der flokkedes om hende. Begge brugte det apparat, der ses på

fotoet af Weston, en Corona. Det ses tydeligt at dette apparat ikke egner sig til håndholdte optagelser. De fleste billeder, der blev taget, var studio billeder eller taget med stativ nær det transportmiddel, der bragte dem til optagelsesstedet. Først efter et par år fik Tina et mindre kamera, en Graflex, der kunne bruges til håndholdte billeder. Udover portrætter var Tinas tidlige billeder

arkitekturstudier, men snart begyndte hun også at lave

blomsterbilleder. I begge typer af billeder lægger

Tina stor vægt på kompositionen. Arkitekturbillederne får ofte en nærmest abstrakt karakter med et spil af linier og flader. En række af disse billeder blev taget under en udflugt til Tepotzotlán, der oftest besøges for at beundre den helt overdådigt udsmykkede kirke i mexicansk barok, såkaldt churrigueresk stil. Men det var ikke den, der interesserede de to. I stedet tog de en række billeder i det tilhørende kloster, som er uhyre enkelt i strukturen og uden udsmykninger.

Tina blev tiltrukket af en kunstnergruppe, der kaldte sig Estridentistas, der udtrykte en højtråbende uenighed med den akademiske og borgerlige kunst, hvad enten det var

litteratur eller maleri. De

ville vise en moderne realisme ofte præget af industrisituationer. Her viser jeg et billede af glas,

kaldt "Eksperiment med beslægtede former" og et billede af telefontråde, som Tina har lavet i estridentalistisk stil.

I 1925 fik den unge antropolog Anita Brenner, hvis forældre af russisk-jødisk afstamning via USA var kommet til Mexico, af UNAM, det nationale universitet i

Mexico City, til opgave at gennemføre en undersøgelse af mexicansk kunst. Hun lavede en kontrakt med Weston om at fotografere 200 objekter efter en liste, som hun havde udarbejdet. Weston samarbejdede med Tina om denne opgave, dels fordi han i modsætning til hende ikke talte spansk, dels fordi hun skulle arbejde aktivt med på fotograferingen. Sammen drog de ud på en færd igennem landet, som i første omgang tog fire måneder. Det var urolige tider. President Plutarco Calles førte en strengt antiklerikal politik. Dette førte til Christeros opstanden i de vestlige stater. De skulle ofte fotografere i kirker. De frygtede at regeringsspioner ville forhindre dem i arbejdet i kirker. I mange tilfælde var kirker med værdifulde objekter spærret for dem. Arbejdet var meget udviklende for Tina. Hun fik herefter mange opgaver af kunstnere, der ønskede deres værker fotograferet.

Jeg har indledningsvis nævnt Frances Toor og hendes tidsskrift Mexican Folkways. Tina blev efterhånden fast leder af tidsskriftets fotosektion. Kunstnerisk leder var til at begynde med Jean Charlot og senere Diego Rivera.. Hun har gennem årene leveret mange serier af fotografier til tidsskriftet. En serie viste 25 folkemasker, en anden piñatas, én træskærerarbejder af Kristusfigurer.

Hun deltog i mange udstillinger. På en stor udstilling af moderne mexicansk Kunst viste hun billedet af et spædbarn, der får bryst. Det er et af hendes mest beundrede billeder. Det er med her på udstillingen. Billedet danner et meget snævert udsnit. Brystets og barnehovedets runde former er

væsentlige elementer i kompositionen. Kvindens vævede rebozo og barnets prikkede ærme får resten af billedet til at flade ud. Tina nærmer sig i dette billede sine tidlige stillebenbilleder og viser tendenser, som hun fremover skulle bruge i sine billeder med menneskelige former.

Hun tog også nogle billeder af sin og Westons tjenestepige Elisa, På billedet her på udstillingen ser hun sørgmodig ud, men hun var ellers en livsglad

pige trods sin forkrøblede hånd, der skyldtes en forbrænding i barndommen. Hendes livsglæde viste sig ikke blot ved at hun havde et intenst elskovsforhold til Weston, men også ved at hun inviterede sin kun 16 år gamle lillesøster Elena til at komme i hjemmet, for at hun også kunne opleve Westons elskovskunster.

Alle de hidtil omtalte billeder og aktiviteter var uden et politisk indhold. Det skulle dog ændre sig. De unge kunstnere i byen havde allerede i 1922 sluttet sig sammen i en fagforening for tekniske arbejdere, malere og billedhuggere. David Alfaro Siqueiros blev generalsekretær og bl.a. Rivera, Guerrero og Orosco var med i bestyrelsen. Organisationen udgav

bladet El Machete. Under Siqueiros indflydelse ændrede denne gruppe sig efterhånden i en mere og mere kommunistisk retning. De nævnte medlemmer af bestyrelsen bortset fra Orosco blev derefter også medlemmer af Mexicos kommunistiske parti. Det var alt sammen nære venner af Tina. Også hun blev grebet af kommunismen. Weston brød sig ikke om det. Dels af denne grund, dels fordi han blev jaloux på hendes mange sidespring kom han noget på afstand af Tina. Han rejste tilbage til Californien med sin søn Chandler. Tina førte så deres fælles studio videre alene.

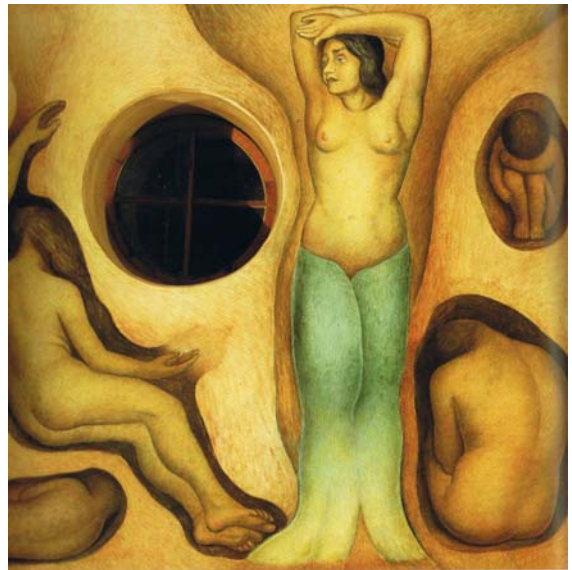
Westons fravær fremskyndte Tinas politiske udvikling. Hendes fotografier kunne nu ofte ses i El Machete.

I August 1925 tog Weston tilbage til Mexico i anledning af en udstilling i Guadalajara af hans og Tinas billeder, som Tina havde arrangeret. Denne gang havde han en anden søn - Brett - med. Han tog derfra med tilbage til Mexico City. Selv om de igen boede og arbejdede sammen i deres studio, var forholdet mellem dem kølnet. I slutningen af året måtte hun for en tid opgive fotoarbejdet, fordi Rivera bad hende om at stå model for en række arbejder, han skulle udføre på landbrugsuniversitetet i Chapingo, bl.a. billedserien "Det spirende liv", som ses her på siden. Dette førte til et elskovsforhold mellem de to. Rivera fortalte det til sin kone Guadalupe, som på det tidspunkt var gravid med deres andet barn. Hun blev dybt forarget og sendte Tina et skarpt brev. Tina opgav omgående forholdet, men det var slut for forholdet mellem Diego og Guadalupe. Hun var rasende på ham. Han nærmest flygtede til Sovjetunionen, hvor han blev et halvt år og begyndte at tvivle på stalinismens virkemåder.

I November 1926 tog Weston tilbage til Californien. I sin dagbog skrev han: "*Afskeden med Mexico vil jeg huske, fordi det var afskeden med Tina*". De fortsatte dog i årene fremover deres venskabelige korrespondance.

Tinas arbejde fik nu helt og holdent politisk karakter. Hun lavede billeder med de kommunistiske symboler hammer og segl, ofte kombineret med genstande, der viste forbindelsen med Mexico. Hun lavede billeder for Sovjet-ambassaden og for El Machete, der nu var blevet det kommunistiske partis organ. Hendes gamle ven Guerrero blev primus motor i at udtrykke, at kunsten alene skulle tjene til fremme af verdensrevolutionen. Han og Tina havde nu også indledt et varmt kærlighedsforhold..

Tinas billeder fandt plads i tidsskrifter for arbejderklassen i hele verden. I 1926 vistes 6 af hendes billeder i 2 forskellige tidsskrifter. I 1927: 10 i 3 forskellige blade og i hvert af årene 28, 29 og 30 over 50 billeder i en lang række af blade. Tina lavede mange serier af billeder, der viser arbejdere i aktivitet. Andre serier udstiller fattigdommens følger f.eks. billedet Elegance og fattigdom, der er med på udstillingen. Billedet er en fotomontage. Trods det politiske indhold mistede billederne ikke den kunstneriske kvalitet. Tina lavede også et stort antal billeder af de freskoer, der var blevet malet af Rivera, Orosco og andre. Det var mest bestillingsarbejder for kunstnerne, Det var ikke i konflikt med hendes politiske aktivitet, fordi billederne ofte udtrykte en beslægtet politik. Og billederne gav hende tiltrængte penge til det daglige liv.

I slutningen af 1927 blev Guerrero kaldt til Moskva for at deltage i et 3-årigt politisk kursus på Lenin-skolen. I løbet af 1929 fandt Tina en ny samlever. Han var Cubaner, kaldte sig Julio Antonio Mella. En blændende taler, overbevisende skribent, flot og karismatisk fyr, der arbejdede

dels for arbejdernes rettigheder, dels før befrielsen af latinamerikanske lande fra tyranniske diktatorer og fra imperialistiske og kapitalistiske interesser. Han var på dette tidspunkt 26 år gammel og flygtning fra Cuba på grund af sin aktivitet mod diktatoren Machado. Han var halvvejs skotsk. Hans egentlige navn var Nicanor Mac Partland. Efternavnet var hans Mors, der havde fået ham uden for ægteskab med en dominikansk skrædder, der opdrog ham, da moderen flyttede til New Orleans. Da han kom til Mexico, tog han navnet Mella efter sin far og brugte Julio Antonio som sit fornavn. Hun sendte et brev til Guerrero for at afslutte forholdet til ham. Han svarede vredt og krænkede tilbage, men de fortsatte korrespondancen med hinanden. Vi har et billede af Mella her på udstillingen, men et andet meget dramatisk billede af ham findes på en fresko af Rivera i undervisningsministeriet. Lad os se på det. Yderst til venstre har vi Siqueiros, i midten Frida Kahlo, yderst til højre Tina Modotti, som kigger op på Mella. til venstre for denne kigger en mand vagtsomt op på de to. Han hedder Vittorio Vidali. Vi kommer til at høre mere til ham. Her skal blot siges, at han var en international stalinistisk agent, hvad vi i dag ville kalde en terrorist med meget blod på sine hænder. I sine unge dage havde han sprængt et skibsværft i Triest, sin fødeby i luften. Senere blev han af GPU, Sovjets hemmelige politi sendt rundt i verden med forklædning og falske pas og med et utal af forskellige navne for at opspore afvigere fra partiets linie og for at retlede de lokale kommunistiske partier. Det var også hans opgave i Mexico. I Mexico gik han oftest under navnet Enea Sormenti. Under dette navn optræder han også i Elena Poniatowskis bog *Tinisima*, hvor han nærmest beskrives som en sympatisk, fredelig person. Elena har nok ikke vist bedre, for hun bygger sin fortælling på en bog om Tina, som Vidali skrev kort efter anden verdenskrig, og hvor alle kommunistiske gøremål selvfølgelig beskrives som ganske idylliske.

Det er for øvrigt også første gang vi støder på Frida Kahlo, Riveras næste hustru. Det var faktisk Tina, der førte Frida sammen med Rivera efter dennes hjemkomst fra Sovjet.

Vi skal nu se endnu et af Tinas billeder med relation til Mella. Det hedder Mellas skrivemaskine. På billedet kan man læse en tekst, Teksten er fra en

af Trotskis udtalelser om forbindelsen mellem kunst og politik. Det var yderst belastende at finde denne tekst på Mellas skrivemaskine. Trotski var blevet uvenner med Stalin og landsforvist. Hans tilhængere forfulgtes overalt i verden af stalinistiske agenter. Tina var sig nok ikke dette bevidst, da hun tog billedet, men det blev stærkt belastende for Mella. Mellas stilling i det mexicanske parti var usikker. Han var utilfreds med, at kommunismen i Cuba skulle styres af det mexicanske parti. Han havde forsøgt at foretage en invasion af Cuba fra Vera Cruz, hvilket det mexicanske parti havde frarådet, og hvilket også

mislykkedes, og så var der mistanken om, at han var Trotskist. Ved en lejlighed sagde Vidali til ham: ”*Man kan kun komme ud af det kommunistiske parti på to måder: Enten bliver man smidt ud eller også dør man*”. En måned efter var Mella død.

Han blev skudt bagfra en dag, da han gik på gaden med Tina under armen. Det retslige efterspil var grupvækkende for Tina. En givetvis korrump anklager beskyldte Tina for at stå bag mordet, fordi hun skulle være blevet træt af Mella. I fem dage var Tina under forhør.

Diego Rivera påtog sig at forsvare Tina. Ved præsidentens indgriben blev anklageren taget fra sagen og Tina gik fri. Man beskyldte nu en cubaner for at have skudt Mella på den cubanske diktator Machados ordre. Det kunne dog ikke bevises. Cubaneren gik fri og blev blot landsforvist fra Mexico. Sagen er blevet uopklaret. Efterforskninger efter kommunismens fald tyder dog på, at det var Vidali, der stod bag mordet og måske selv havde affyret de dræbende skud. Det er uvist, om Vidali hermed ville dræbe en afviger, eller om der lå jalousi bag handlingen. Vidali havde selv et godt øje til Tina. Blot kort tid efter var han hendes elsker, et forhold, der skulle vare de næste

fjorten år.

Nogenlunde samtidigt blev Rivera udstødt af det kommunistiske parti. Der var blevet rejst adskillige anklager mod ham, der dog alle virker absurde. Det er Vidali, der stod bag denne handling.

Tina trængte til at komme væk fra Mexico City. Hun tog sydpå til Tehuantepec og tog en række billeder af de stolte kvinder fra området. Der er eksempler her på udstillingen.

I 1929 blev hun gode venner med en ung kunstner fra Chicago, Louis Bunin, som havde skrevet til Rivera for at få lov til at komme i lære hos ham. Han var med til at male billederne i Nationalpaladset. Bunin eksperimenterede også med marionetteater. Han lavede en række dukker, som han brugte til at opføre stykker af socialistisk karakter. Tina blev begejstret for denne aktivitet, og tog en række billeder af Bunin og hans dukker.

I december 1929 havde Tina sin første soloudstilling i det Nationale Bibliotek, arrangeret af UNAM, det Nationale Universitet. I kataloget til udstillingen

udtrykker Tina konflikten mellem at lave kunst og at lave politik. Hun rejser det spørgsmål om propaganda kan være kunst, men vurderer ikke den æstetiske side heraf. Tværtimod spørger hun, om kunst kan være revolutionær. I sin bekræftelse heraf, retfærdiggør hun sin egen kunst ved at placere den i en marxistisk ramme.

Efter alt det som Tina havde været igennem, længtes hun efter at komme væk fra Mexico. Hun skrev om det til sin veninde Anita Brenner. Men hun kom af sted på en anden måde, end hun havde håbet.

Få uger efter at udstillingen sluttede, mødte politiet op ved hendes hjem og arresterede hende. Nogle dage før havde en fanatisk ung katolik skudt og såret Pascual Ortiz Rubio, der senere samme dag skulle indsættes som præsident. Der blev gennemført en stor razzia vendt hovedsageligt mod kommunister, og herunder altså også Tina. Hun blev holdt indespærret i flere uger, så godt som uden forbindelse med omverdenen. Hun blev frigivet med besked om at skulle forlade landet inden for to dage. Hun fik et italiensk pas, der kun gjaldt for en enkelt rejse tilbage til Mussolinis Italien, hvor hun kunne vente det værste. Hun blev sat ombord på et skib med besked til kaptajnen om at passe godt på hende. Uventet for Tina komn Vidali med ombord på turen. Han havde sikret sig, at de ved ankomst til Holland kunne komme i land og tage med tog til Berlin.

Tina og Vidali ankom i Berlin i begyndelsen af april 1930. Hun fik kontakt med den internationale Røde Hjælp, en sovjetisk organisation, der skulle hjælpe truede kommunister med at komme i sikkerhed. Tina havde allerede i Mexico arbejdet for denne organisation. Hun tog enkelte billeder med sit Graflex kamera, som hun havde fået med. Fra da af findes der ikke flere billeder taget af Tina.

Tina var i Tyskland på en seks måneders opholdstilladelse, som ikke kunne fornyes. Da den i oktober var ved at udløbe, foreslog Vidali hende at tage med ham til Moskva.

Hendes allersidste brev til Weston blev skrevet i Januar 1931. Hun skriver: *“Jeg har levet i en regulær hvirvelvind, siden jeg kom i oktober ...Jeg har aldrig haft mindre tid for mig selv end nu. ...Jeg lever et fuldstændig nyt liv, føler mig næsten som en anden person, men ganske interessant”*. Et af hendes første besøg gjaldt Xavier Guerrero, som dog afviste hende.

Hun fik arbejde for International Rød Hjælp. Til at begynde med som oversætter og læser af blade fra de latinske lande i Europa, men fik snart mere betroede opgaver. Hun skrev artikler for tyske og russiske Rød Hjælp publikationer. Hun fik tilbudt et job som officiel fotograf for det kommunistiske parti, men afviste det. Hun var for meget af en kunstner til at se sit arbejde reduceret til ren propaganda. Hun blev hurtig klar over, at alle kunstneriske og

intellektuelle aktiviteter i Sovjet skulle underlægges regimets politiske mål.

Hun levede nu åbenlyst sammen med Vidali, som dog ofte var af sted på hemmelige opgaver rundt omkring i verden. Tina fik selv sådanne opgaver. Med falsk pas og under falsk navn blev hun sendt til adskillige europæiske lande for at yde hjælp til fængslede eller truede partikammerater. I slutningen af 1933 blev Tina og Vidali sendt til Paris for at lede Røde Hjælps center for antifascistiske aktiviteter i Vesteuropa. Efter et år kom Tina tilbage til Moskva, mens Vidali var på hemmelige opgaver i Spanien.

I 1936 var de begge i Spanien under falske navne. Franco var landet i Spanien og borgerkrigen begyndt. Tina skulle organisere et hospital til hjælp for sårede militserfolk. Vidali var i gang med at skabe den kampstyrke, der gik under navnet det femte regiment. Han optrådte under navnet “Commandante Carlos”. Under kampene om Madrid virkede “Commandate Carlos” som politisk kommissær for femte regiment. Natten mellem den 7. og 8. November med Francos tropper tæt på byen tilbragte Vidali sammen med nogle hjælpere natten i et fængsel, hvor fanger, der var mistænkt for at tilhøre femte kolonne, blev afhørt af ham. Hvis hans mistanke blev bestyrket, hvilket næsten altid var tilfældet, blev sagen afgjort med et nakkeskud med hans revolver. Næsten 1000 fanger blev dræbt denne nat.

Tina havde meget barske oplevelser under de republikanske troppers tilbagetog, hvor de ustandselig blev bombarderet fra luften og beskydt fra land. I 1937 blev hun leder af International Rød Hjælp i Spanien med hovedsæde i Valencia Hun havde her lejlighed til at møde mange Mexicanere, hvoraf dog de færreste genkendte hende. Hun mødte blandt andet Octavio Paz. Han var blevet inddraget i at undersøge, hvad der var sket med den højtstående catalanske politiker Andrés Nin. Vidali var mistænkt for at have myrdet ham, fordi han havde dannet et parti, der

afveg fra den rette kommunisme. En dag kom en agent hen til Paz og opfordrede ham til at tage med ham til det Internationale Røde Hjælp kontor. Der mødte han Tina, som gjorde ham opmærksom på at han med sin undersøgelse gik ind på farlige spor, og at det kunne have alvorlige konsekvenser for ham.

I januar 1938 erobrede Franco Barcelona, hvor Tina og Vidali, der var blevet såret under kampene, opholdt sig. Titusinder af soldater og civile søgte mod den franske grænse, som Tina overskred den 9. Februar uden andre ejendele end det tøj, hun havde på. Her mødte hun Vidali. Hun hilste ham med de sidste linier af et digt af hendes spanske yndlingsdigter, Antonio Machado:

*Og når dagen for den sidste rejse kommer,
og skibet, som ikke kan sejle tilbage, afgår
vil Du finde mig ombord med let bagage.*

Vidali så på hende med overraskelse og sagde: *Tina, det er ikke den sidste rejse. Det er kun et enkelt slag, der er tabt. Vi vil fremover komme på mange andre rejser med sejr til slut.*

Tina så blot på ham og smilede.

Tina tog til Paris efter ordre fra Moskva for at arbejde med at finde et eksil for de flygtede. De blev så af Moskva beordret til at tage til USA og Mexico for at arbejde for de spanske flygtninge.

Tina sejlede til New York, men det blev nægtet hende at komme i land. Hun kom så med et skib til Vera Cruz. Vidali var ankommet til Mexico i forvejen og sørgede for, at nogen kunne tage Tina til Mexico City. De fik et sted at bo i San Angel. Tina kaldte sig blot Maria. Hendes udvisning var jo ikke ophævet. Hun kunne ikke besøge de fleste af sine gamle venner af frygt for, at myndighederne skulle få kendskab til, at hun var i landet. Kort tid efter tog Tina til New York med et falsk pas. Der mødte hun nogen af sin familie, som hun ikke havde set i over 10 år.

Den 23. August vågnede Vidali i Mexico ved at høre om den infame Nazi-Sovjet ikke-angrebspakt. Tina kom tilbage dagen efter og blev rædselsslagen, da hun hørte det. Vidali forsøgte at finde en rationel grund til aftalen, men Tina sagde: Det kan godt være, du har ret... ..men med Hitler, aldrig!

Tina tog kontakt med betroede mexicanske embedsmænd, som hun kendte for at få omstødt sin udvisning. I Januar fik hun et nydeligt brev af Præsident Cárdenas, hvori han annullerede hendes udvisning og forsikrede hende, at hun ville blive fuldt beskyttet af de mexicanske myndigheder.

Stridighederne mellem de forskellige kommunistiske retninger fortsatte. Specielt ønskede stalinisterne at udrydde trozkisterne og også Trozki selv. I August 39 hævdes det, at Vidali fik overbragt en liste fra Moskva, som indeholdt navne på folk, der skulle myrdes, herunder Trozki. Siqueiros, som havde mødt Tina og Vidali i Spanien, fortalte senere at beslutningen om at slå Trozki ihjel allerede opstod i Spanien.

Trozki var kommet til Mexico på sin flugt fra Stalin. Det var Diego Rivera, der havde skaffet ham opholdstilladelse. Til at begynde med boede han hos Diego og Frida, men da Diego opdagede, at der var opstået et forhold mellem Frida og Trozki, smed han ham ud. Trozki boede nu i en stærkt befæstet villa i Coyoacán.

Natten den 24.maj 1940 samlede Siqueiros med Vidalis hjælp en styrke på ca. 20 mand. Det lykkedes dem at snige sig ind i haven ved Trozkis hus og igennem et vindue affyrede de maskingeværssalver igennem vinduet i Trozkis soveværelse. Skudhullerne ses endnu i dag. Trozki og hans hustru smed sig ned på gulvet. Mirakuløst skete der dem ikke noget, men Trozkis 11-årige barnebarn blev såret og hans sekretær blev kidnappet og senere fundet død, Der er ingen beviser for, at Tina skulle have haft kendskab til dette angreb, men det må dog anses for sandsynligt. En tidligere spansk kommunistleder har beskyldt Vidali for selv at have været med i angrebet.

I sommeren 1940 var Tina på en flere måneder lang rundrejse i Mexico med en amerikansk fotograf, der skulle dokumentere Præsident Cárdenas reformer på sundheds-, undervisnings- og landreform-området. Tina mindedes en lignende rejse hun havde været på med Weston for at tage billeder til Anita Brenners bog. Hun var livlig, i godt humør og sund og rask. Mens hun var på denne tur, blev Trotzki myrdet. Det var en spansk kommunist, som det var lykkedes at få indpas i huset, der dræbte ham. Drabet var meget ubelejligt for den mexicanske regering og førte til, at der blev slået hårdt ned på kommunisterne. Vidali kom igen under mistanke for at have organiseret drabet, men klarede foreløbig frisag. I marts 41 blev han dog taget af politiet og sat i enecelle i tre uger. En alvorlig anklage blev nu rejst mod ham for at have stået bag mordet på Mella. Man ved dog ikke, om Tina var bekendt med disse anklager. Hun led dog nu af depressioner. Det vides, at hun ikke ville forny sit medlemskab af det kommunistiske parti. Hun var også bekendt med, at Vidali nu havde andre intime damebekendtskaber. Allerede mens de var i Spanien, har hun sagt om ham "Jeg hader ham af hele min sjæl, men jeg kommer nok til at følges med ham til døden."

Og det kom til at passe. Mandag den 5. januar 1941 spiste hun aftensmad sammen med Vidali hos nogle venner. Sent om aftenen sagde Tina, at hun ikke følte sig rask, og at hun ville hjem. En af de tilstedeværende fulgte hende ned på gaden, hvor han prajede en taxi til Tina. Han sagde senere, at han ikke syntes, at hun så syg ud. Hun bad chaufføren om at køre hende til et bestemt hospital, sandsynligvis ikke fordi hun ville på hospitalet, men fordi hun boede lige ved siden af. Undervejs hørte chaufføren en rallende lyd fra bagsædet. Han kørte hende til hospitalet, som dog ikke ville tage imod Tina, fordi der ikke var nogen skadestue der. Han kørte hende til et andet hospital, og da de ankom der, var Tina død.

Tinas lig blev bragt til et tredje hospital, hvor retsmedicinerne foretog en autopsi. Undersøgelsen viste skader på hendes indre organer, der kunne være forårsaget af flere forskellige grunde, herunder hjertestop eller forgiftning. Ved en undersøgelse af hendes maveindhold blev der dog ikke påvist giftstoffer. Rapporten fra denne autopsi er senere forsvundet. Som grundlag for formodningen om et hjertetilfælde har man anført, at flere af hendes familie døde i en ung alder på grund af hjerteproblemer. Denne påstand er dog tvivlsom.

Allerede i dagene efter mordet har adskillige mexicanske aviser skrevet, at Tinas død meget vel kunne være blevet Vidalis gerning, Han kan være blevet træt af hende eller hun måtte likvideres, fordi hun ikke ønskede at fortsætte i partiet. Man kommer til at tænke på, hvad Vidali sagde til Mella: *Man kan kun komme ud af det kommunistiske parti på to måder: Enten bliver man smidt ud eller så dør man.*

Intet er dog bevist, men efter kommunismens fald er sandsynligheden herfor blevet underbygget.. Efter slutningen af anden verdenskrig tog Vidali tilbage til Italien, hvor han blev parlamentsmedlem for kommunisterne. Han skrev en bog om Tina, hvor dog hele hendes tilværelse er beskrevet ud fra ren kommunistisk synsvinkel og hvor man ikke kan forvente at sandheden om Mellas og Tinas død kan hentes.

Lad mig sammenfatte: Det som gjorde Tina Modotti kendt i verden, er hendes fotografier fra Mexico. Hun har vist os landets ansigt under dets bestræbelser på at skabe en mere social retfærdighed, bestræbelser, som hun gjorde til sine egne. Hendes arbejde er en syntese af moderne fotografisk æstetik med mexicansk kultur, en syntese, der er blevet karakteristisk for fotografi i dette land.